

Egy apró mecseki falu a fejlődés útján

Interjú Novák Péterrel, Kovácsszénája polgármesterével

Novák Péterrel 2013-ban ismerkedtem meg, amikor a Nemzeti Művelődési Intézet Baranya Megyei Irodájának Kovácsszénáján tervezett mintaprogramját egyeztetjük és szerveztük. Nagyon kedves élményeim kapcsolódnak a községhez: a helyiek érdeklődve és nyitottan fogadtak, programjaink szép környezetben, családi légkörben folytak, mintha más dimenzióba kerültünk volna, ahogy átléptük a község határát, egy lassúbb, alaposabb, nyugodtabb világba.

Kovács Gábor: *Hogy kerültél Kovácsszénájára? Itt születted, vagy később szerettél bele a faluba?*

Novák Péter: Nem itt születtem, a családom és én is eredetileg pécsi-ek vagyunk, a szüleim hétvégi házat vettek Kovácsszénáján, ahová három éves koromtól rendszeresen, minden hétvégén eljártunk. Így aztán gyerekkoromban minden szabadidőmet itt töltöttem, a falusiakat évtizedekre visszamenőleg ismerem, s ők is engem. Később már a barátnőmmel együtt jártunk a faluba, s egyik nyáron elhatároztuk, hogy itt töltünk egy hónapot. Ez hat éve volt, azóta itt élünk ebben a csodálatos faluban.

K. G.: *Gyermekkorod óta mennyit változott a falu?*

N. P.: Nagyon sokat. Rossz és jó irányban egyaránt. Gyermekkoromban több lakos és több haszonállat

élt a faluban, az állattartás természetes volt, a baromfik mellett a disznók, a lovak és a tehenek hétköznapi látványoknak számítottak akár az utcán is. Ma már baromfi is csak néhány háznál van. Jó viszont, hogy sokat javult a közművek állapota, az útminőség. Van telefon és internet is, ez a közelmúltig egy ilyen kis faluban egyáltalán nem volt magától értetődő. Volt bolt és kocsmá, de ma már csak mozgó bolt van, ez teljesen megváltoztatta az emberek szokásait, sőt a közösségen belüli viszonyokat is.

K. G.: *Azt gondolnánk, hogy a helyi társadalom egy 57 fős faluban nagyon egységes, hiszen mindenki ismer mindenkit, ennél fogva a közös gondolkodás, cselekvés is egyszerűbb. Így vanez?*

N. P.: Nem feltétlenül. Kovácsszénáján ez az ötven-egynéhány fő sem egységes, hiszen nagyon sokan elköltöztek és helyükre városiak költöztek be. Az őslakosok öregszenek, fogynak, a beköltözők közül sokan eljárnak dolgozni, kevesebb időt töltenek falun belül. Mivel megszűntek a hagyományos

mányos közösségi terek, az emberek csak a mozgó boltnál találkoznak, de ennek is több állomása van, és már ez a körülmény is képes klikkeket kialakítani, az alvégen és a felvégen.

K. G.: *Milyen feladatok hárulnak az önkormányzatra egy ilyen szolgáltatáshiányos faluban?*

N. P.: Gyakorlatilag minden. Nemcsak hatósági és közigazgatási ügyek, hanem a közösség összes ügyes-bajos dolga. A legapróbb problémák is az önkormányzaton csapódnak le, például, ha tűzifát kell vágni valakinél vagy üzemanyagot hozni, de a szomszéd faluba átvinni valakit dohányért is polgármesteri feladat lehet.

K. G.: *Marad ebben a helyzetben energia a falu fejlesztésére és a közösségi élet szervezésére?*

N. P.: A közmunkaprogram révén az önkormányzat a legnagyobb foglalkoztató. A mezőgazdasági közmunkában kertet művelünk, a megfelelő szakmával, tapasztalattal rendelkezőket pedig kőműves brigádba szervezzük. A kőműves brigád felújított egy parasztházat, amiben savanyító üzemet rendezünk be, itt nemcsak az önkormányzat kertjében termelt zöldeket, gyümölcsöt lehet majd feldolgozni, hanem a háztájiban szüretelt sajátot is. Ugyanis a Start közmunka keretein belül sikerült vásárolnunk hidraulikus gyümölcsprést, darálót, és egyéb eszközöket.

Szinten mindenre pályázunk, amire csak lehet. Nyertünk pályázatot kerékpáros sportpályára, ami az országban egyedülálló, akár óvodások is biztonságban tudják használni, de a profi sportolók is megtalálják rajta a nehéz részeket. Kialakítunk Kerékpáros Betérőt, afféle biciklis „kocsmát”, ez, remélem, állandó közösségi teret is biztosít majd a falubelieknek. Őshonos gyümölcsösre is nyertünk pályázatot, de faaprítékkal működő kazánt is sikerült pályázati úton beszerezni az önkormányzati épületbe.

A közösségi élet fejlesztése ezzel párhuzamosan zajlik, hiszen ezek azok az alkalmak, ahol a falu teljes lakossága találkozhat, kapcsolatok épülnek a régiek és az újak között. Az önkormányzat rendezésében minden évben tartunk mikulásünnepséget, karácsonyi ünnepet, falunapot, és néha főzős napot, ilyenkor a falu kemencéjénél sütögetünk. Az lenne a cél, hogy civil kezdeményezésre is szerveződjene hasonló események. Rendezvényeink egy része nyitott a turisták számára is, ahol vásárolni lehet a háztáji termékekből, hiszen azért van néhány termelőnk is. Ez a faluközösség szempontjából is fontos, hiszen nemcsak a finom termékeket látják, kóstolják, de megkérdezhetik a termelőket is, és látják, hogy miből, mennyit, milyen áron lehet eladni.

I. világháborús hősi emléktorony

K. G.: *Úgy tudom, Te is foglalkozol mezőgazdasággal, állattenyésztéssel. Mennyire ad ez biztos megélhetést?*

N. P.: Igen, kecskéket tartok, és pár hektáron gazdálkodom, már ha ez gazdálkodásnak nevezhető. Inkább nevezném stagnálásnak. Jelen pillanatban huszonkét kecském van, tejből sajnos nem tudok sajtot készíteni, mert olyan szigorú előírásokat kell betartani, hogy ahhoz egy külön épület kellene építenem. Igaz, elnyertem mind az építkezésre, mind a gépbeszerzésre LEADER-es pályázatot, de az utófinanszírozott pályázatok egy őstermelő, kigazda számára igen nagy nehézséget jelentenek. Mindenesetre ezek nem olyan tevékenységek, amelyekből egy-két év alatt meg lehet gazdagodni, viszont kicsiben is el lehet kezdeni. Fontos céлом még, hogy olyan önfenntartó látványgazdaságot alakítsak ki, ami biztosítja a családom megélhetését és arra is lehetőséget ad, hogy a városi embereknek bemutassam a falusi gazdálkodás minden részletét. A vendégek az állatokat megsimogathassák, és betekintést nyerhessenek a sajt készítés rejtelmé-

Kecskesajt Kovácsszénájáról

ibe, ezáltal szembesítve őket azzal, hogy a helyi termékek miért is egészségesebbek a sok ipari szemétnél, amit a multinacionális cégek rájuk tukmálnának. Saját szemükkel lássanak háziállatokat, mégpedig olyan környezetben, ahol haszonállatként tartják őket, tehát egy működő gazdaságban.

K. G.: *Mi az akadálya annak, hogy ez a fajta gondolkodás nagyobb teret hódítson?*

N. P.: Szerintem a munkához való viszonyunkon kellene változtatni. Az én felfogásomban nem az a munka, ha behozok a kútról egy-két vödör vizet, aztán az idő is eltelik, és majd jön egy új nap. Hanem az, ha tudom, hogy mit, miért csinálok, hogyan jutok el egyről a kettőre, hogyan lesz apránként, szívós munkával mindig kicsit több vagy jobb. Ezért kell az emberekkel is sokat foglalkozni, hiszen, apránként lehet eredményeket elérni. Éppen ezért folytattunk – sikeresen – olyan oktatásokat, melyek keretében mesterségeket lehetett elsajátítani vagy éppen feleleveníteni. Ezért is örültünk nagyon a Nemzeti Művelődési Intézet megkeresésének és a tavalyi Kapunyitogató programoknak, amelyek segítségével tovább színesítettük és gazdagítottuk a falu közösségi életét. Kívánom, hogy ez

Virágkert húsvéti vásár

fontos legyen majd a következő években is, mert ezekkel az apró támogatásokkal sokszor nagyobb eredményt érhet el egy kicsi közösség, mintsem sokmillió, esetenként kényszerpályázatok elnyerésével.

K. G.: *Milyen térségi együttműködésekben, kezdeményezésekben vállal szerepet az önkormányzat?*

N. P.: Kovácsszénájának az a sajátossága, hogy Orfútól légvonalban 800 méterre fekszik, az erdőn keresztül sem sokkal hosszabb a földes út, közúton azonban 10 kilométer. Ez a kerékpáros és a bakancsos turizmus szempontjából szerencsés, a munkába járás és a közlekedés szempontjából viszont igen nehéz. Nagyon jó a kapcsolat a szomszédos Husztóttal, Abaligettel és külön kiemelném az igen szoros és jó viszonyunkat Orfúval. Az Orfúi Önkormányzattal, élén Fürediné Kajdy Zita polgármester asszonnyal, sok közös programot, projektet viszünk, közigazgatás terén tőle tanulok felbecsülhetetlenül sokat. A fenti önkormányzatokkal és a környékbeli östermelőkkel, vállalkozókkal megalapítottuk a Mecsek Kincse Szociális Szövetkezetet, ami a környékbeli kézművesek, mezőgazdasági termelők piacra jutását hivatott segíteni. A szövetkezet neve tőlem származik, és talán mutatja is, mennyire büszke vagyok az értékeinkre. A szövetkezet olyan termelőkre, mes-

teremberekre számít, akik állandó mennyiséget és minőséget tudnak biztosítani termékeikkel, de nehézségük van az értékesítéssel, piacra jutással. Az ő termékeiket gyűjtenénk össze, és mint Mecsek Kincse Szociális Szövetkezet értékesítenénk központi helyeken.

Induláskor kerestünk egy húzóágazatot, amivel megalapozzuk a működést, ez pedig az ivóvíz. Orfú és Kovácsszénája területén olyan források, fűrt kutak vannak, amelyek megfelelnek a természetes ásványvíz minősítésnek. Ezt szeretnénk palackozni: üveg palackokba étermek, nagyobb kiserelésű műanyag palackokba a lakosság számára. Már nyertünk is egy nagyobb volumenű pályázatot a palackozó üzem megépítésére, ahol a fő szempont a minél több kézi, emberi erő alkalmazása és a helyiek foglalkoztatása. Ez olyan lehetőség, amiben nagy jövőt látok, és hiszek benne, hogy ha sikerül elindulni, akkor azzal a fejlődés útjára léptünk.

K. G.: *Értékelésed szerint melyek a falu előtt álló legfontosabb feladatok?*

Szeretnénk a falut vonzóvá tenni a fiatalok számára. A legutolsó infrastrukturális fejlesztés az volt, hogy behúzták az optikai kábelt a település egész területére, mostantól nemcsak ADSL, hanem szélessávú internet is lesz remélhetőleg Kovácsszénáján.

Fotogaléria, ami a közösségi rendezvények helyszíne is

Apróságnak tűnik, de a szélessávú internet hiánya számos fiatal családot tartott vissza attól, hogy Kovácsszénájára költözzön. Ma már sokak munkájához elengedhetetlen a gyors internet-kapcsolat. Olyan munka esetén, amit otthon is lehet végezni, sokan előnyben részesítik a csendes, nyugodt környezetet. Ezen kívül olyan családokat is szeretnénk Kovácsszénájára csábítani, akik valamilyen kézműves szakmából élnek, s akiket megélhetésük hosszú távon a faluhoz köt. A fentiekből is látszik, hogy személy szerint az üdülőfalu koncepció nagy ellensége vagyok, mert a nyara-

lóból nem lesz életképes közösség. Úgy gondolom, hogy 100-110 lakos már elegendő lehet egy egészséges, fenntartható faluközösséghez. Fontos célunk még a hiányzó szolgáltatások, bolt, kocsma pótlása, ez viszont csak akkor éri meg, ha lesz vásárló – és ismét visszajutottunk a lakosságszámhoz és a jövedelemhez.

K. G.: *Tehát az üdülőfaluvá válás nem cél – de mi a helyzet a turizmus-sal, történetek ebben az irányba fejlesztések?*

N. P.: Igen, természetesen: turisztikai fejlesztések terén elsősorban a kerékpáros sportokra építünk, me-

lyeknek magam is nagy rajongója és aktív művelője vagyok. Ezenkívül Kovácsszénája és a környék természeti környezete is jó alapot ad az idegenforgalomnak, a közeli Orfű pedig széles szolgáltatásokkal várja a turistákat. Mi azonban úgy gondoljuk, hogy a Kovácsszénája elsősorban az aktív kikapcsolódásra, természetjárásra vágyók célpontja lehet. Kialakítottunk egy vendégházat és a Disznóó Hotel (nem tévedés, tényleg disznóól volt régen – K. G.). Ezenkívül az éves programtervünk is turistabarát: Virágkert – Húsvéti Vásár, Kerékpáros Egészség hétvége, Szent Iván Éji Tűzugrás, Falunap, valamint Angyalkert – Karácsonyi Vásár követi egymást az évkörnek megfelelően.

A közösségi házként funkcionáló galériában néha vannak kiállítások, főleg turistaszezonban: legutóbb például origami kiállítást lehetett megtekinteni. Egyszóval az adottságaink megvannak, a turizmusnak fontos szerepet szánunk, de nem lehet kizárólagosan erre építeni. Jó volna, ha a közeli turisztikai központból, Orfűről hozzánk átlátogató turisták a helyi kézművesek portékáit helyben megvásárolhatnák, ezzel is segítve a helyiek megélhetését. Legfontosabb mégis az, hogy a Kovácsszénáján élők képesek legyenek egyénként, családként és közösségként felismerni valós szükségleteiket és tenni is a boldogulásért. Nekem az a célom, hogy ehhez minden segítséget megadjak.

Origami kiállítás és kézműves vásár a Galériában

Kovácsszénája a Pécsi járás északi részén fekszik, besorolása szerint hátrányos helyzetű település. A 20. században működött itt az elemi iskolán kívül gazdakör, tűzoltó egyesület, sőt olvasókör is, amelyek jelentős társadalmi és közéleti szerepről árulkodnak. Ám a parasztság nagy részét kuláknak nyilvánították, és a földeket elkobozták. Az 1950-es évektől a falu folyamatosan kezdett népességében fogyatkozni, és leszakadni. A rendszerváltásig szinte semmi fejlesztés nem érte el. Az öslakosok nagy része elköltözött, páran, akik maradtak, elszegényedtek, a munkanélküliségi ráta magas. A rendszerváltás óta egyre több házat vettek meg nyaralónak. Az 1990-es évek környékén néhány külföldi is letelepedett, a mai napig egyre több német és holland állampolgár költözik a faluba. A település lélekszáma a rendszerváltozás évei alatt is folyamatosan csökkent, csupán 2003-tól beszélhetünk csekély mértékű növekedésről. Ekkoriban a szuburbanizációs folyamatok, valamint a külföldi letelepedők megjelenése vált érzékelhetővé a népességszám adatokban. A község népességének korösszetétele az elmúlt években a betelepülő fiataloknak köszönhetően némileg javult, ennek ellenére a 2000-es évek közepén ismét törés következett be a lakosság számában. Ettől kezdődően azonban újból növekedni látszik Kovácsszénája lélekszáma: a KSH hivatalos adatai alapján 2012-ben 57 lakosa volt.

KOVÁCS GÁBOR: 36 éves, művelődési és felnőttképzési menedzser, okleveles humán szervező, a Pécsi Tudományegyetemen végzett 2007-ben. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Baranya Megyei Irodájában módszertani referens szakterülete a közösségfejlesztés, projekttervezés, stratégiaalkotás.

NOVÁK PÉTER: 33 éves, a Csermajori Tejipari szakközépiskolában érettségizett, a keszthelyi Georgikonon gyógy- és fűszernövény természetét tanult, a Pécsi Tudományegyetemen szerzett közgazdász és emberi erőforrás menedzser végzettségeket. Saját Kft-jében krómfelület importált az Egyesült Államokból, jelenleg Kovácsszénája község polgármestere, magánszemélyként földet művel és kecskéket tart. Hobbija a motocross, snowboard, windsurf, mountain bike, rally és minden ami az extrém sport kategóriájába befér.